

n. pr. takoj kritično presodili vsebino, češ, da je le malo slik in novic, drugi so poiskali — povsem asociativen pojav! — sličnosti z »Mladym svetom«, tretji so se veselili novega čtiva in izražali željo, da se dalje časa bavimo s časopisom. Efekt prvega dne je bil soglasen sklep, da — po svoji navadi — sprejmemo tudi »Mlado Jugoslavijo« kot tedensko delovno enoto v svoje šolsko delo. Rečeno — storjeno! Do ponedeljka je moral vsak pregledati časopis, prebrati snov in predložiti pismene predloge za tedenski načrt.

Po veliki večini snovi je poizkusna števila namenjena srednji in višji stopnji, ki sta tudi najbolj poklicani preizkusiti uporabnost lista v šoli. V bodoče bi se morali seveda ozirati v enaki meri tudi na nižjo stopnjo.

Ze pri urejanju smo malo kolikor mogoče vpoštevali, da se bo dala snov prilagoditi uradnim zahtevam šol načrta. V praksi sem videl, da tega izbira celo preko tega okvira in neprisiljeno uvaja deco v vrednote, ki niso »predpisane«, a jo vendar zanimajo.

Iz 32 domačih nalog se je rodila skupnostna misel, da obsega časopis mnogo zanimive snovi, ki je v enem tednu niti obdelati ne bomo mogli.

Sestavili smo končno skupen načrt, ki — izražen v predmetih — vsebuje sledeče:

1. Jezikovno izražanje: O časopisu — kakšne časopise razlikujemo — uredništvo in upravnštvo — kako je časopis razdeljen — uvodni članek — tiskovne napake (primeri iz drugih časopisov) — važnost jezikovnega »Brusa« (slovnica). — Spominski dnevi: Josip Jurčič s posebnim ozirom na Maribor. Nesrečni pisatelj Bevk. Spis: Če bi bil urednik časopisa... Deklamacija: F. Roš: Sneženi mož s solnčnikom.

2. Zgodovina: Razvoj časopisja: »Novize« v Ljubljani itd. Tiskarstvo: Gutenberg in Fust. — O narodnih mučenikih v Sremu ob svetovni vojni. Mučeniki pri nas — boj za Jugoslavijo — »Mlada Jugoslavija« Jurčič o Višnji gori, o Pesoglavcih in Turkih — zgodovinska podlaga?

3. Zemljepis: Prijateljska Češkoslovaška. Praga. Predsednik Masaryk. Kaj ve o njem povedati E. Gamgl. — Z aeroplanom v marcu po svetu po podatkih Alme Karlinove. Z ladjo v Alžir, kjer je že vroče.

4. Poznavanje prirode: Vreme v marcu. Solnce ogreva zemljo: Konec zimskega spanja. »Pokonci, pokonci zaspanci!« Vremenski preroki. Solnce ogreva zemljo. Poizkusi s to-

plomerom. Naša in morska lastavica (ing. Lupša).

5. Higijena: Pomlad in bolezen. Važnost obleke. — Steklina v Kuršumlji.

6. Gospodarsko oblikovanje: Poslovne zadeve: Kako naročim časopis, kako pošljem naročino — položnica in nakaznica. Sestavljanje inseratov.

7. Kmetijstvo: Kmet pred pomladjo — pomladanska opravila. Kako si ljudje medsebojno pomagajo.

8. Računsko in oblikoslo. izražanje: Šole in učiteljstvo v dravski banovini — primerjave — % računi — primerjava z drugimi banovinami. Trdi orehi za zdrave zobe (Dolgan). Tekme za smuško prvenstvo (primerjave z rezultati na Pohorju). Vsebinsko izračunavanje morja v fantaziji.

9. Lepopis: Pismo uredništvu za rubriko »Mladina piše«.

10. Risanje in ročno delo: Ilustracije k vsem vpisom v Delovno knjigo. Ilustracija pesmi F. Roša v 3—4 slikah. Poizkus izrežovanja črk za tiskanje iz lesa i. dr. Pojem lesoreza in linoreza — pomen za tiskarstvo.

11. Petje: »Naprej zastava Slave« in »Bože pravde« v smislu poziva tovarišev iz Cerkelj — 99 letnica Davorina Jenka. O pesnikovanju sploh: Kaj pravi Manica Komanova. Lastne pesmi. Delo in trud glasbenikov.

12. Telovadba: Dihalne vaje — pomen. Igre v pomladanskem solnceu.

Tako izgleda maksimalni načrt v mojem dnevniku, kjer sem zapisal deloma svoje, deloma pa misli učencev. Možne so razne variacije z ozirom na okolje in na zanimanje dece. Pri nas v predmetu je duševno obzorje mladine širše, zato posežemo globlje, drugod zopet ne bo mogoče. O poteku celotne delovne enote bom poročal pozneje. Razumljivo, da se je delo razpletalo po interesnih smernicah in ne po predmetih, kakor bi kdo mislil ob pogledu na načrt. To je samo zbirka snovi, iz katere črpamo zaklade, da obogatimo naše duše. Prepričan sem že sedaj, ko smo šele sredi dela, da bodo dečki videli v časopisu neprecenljivega svetovalca in učitelja. Ob koncu bomo iskreno obžalovali, da je ostalo samo pri poizkusni številki...

Pridružujem se pozivu glavnega urednika tov. Zupanciča, ki prosi, da se javi čim več tovarišev in tovarišic še pred skupščino! Z združenimi močmi stvarno premotrimo uporabnost časopisa na skupni osnovi: »Iz življenja za življenje!«

Kaj bomo dali mladini?

Kdor živi med otroki, zlasti onimi, ki so v ali se bližajo pubertetni dobi, pozna njihovo duševno in telesno občutljivost in veliko dojemljivost do vsakovrstnih novotarij, ki imajo največkrat dvomljivo vrednost.

Povsod je tako, v mestih in na deželi — očitneje še v mestih, kjer otroci ne žive toliko z naravo, ampak je njih bivanje osredotočeno sredi hrupa modernih novosti in norosti, česar posledice so, da se v malih glavah pod vtisom bežnih vsakdanjih dogodkov, morda tudi kino-predstav in časopisov, porajajo male pustolovščine, ki često končajo s pobezi od doma...

Ti otroci živijo v veliki domišljiji, vidijo vse, a čutijo malo, ker jim pač njihova okolica ne dopušča, da bi se obenem z umstvenim razmahom širila vzporedno tudi kultura srca, ki je v tej dobi ravno tako, ako ne še potrebnjša.

Sodobno življenje ustvarja iz človeka stroj, stroj, ki ne sme čutiti, ki naj samo robotira in gazi — zato pa je naša naloga, da skušamo kot vzgojitelji mladine to kvarno posledico sodobnosti vsaj v mladini zatirati in jo navajati na drugo lepšo pot. Ali naj še mi sami ubijamo v mladini čustva, ki jih že itak ugonablja tempo sodobnega življenja? In če hočemo, da ne bo iskal otrok življenja samo v zabavah, čudovitih dogodkih, pustolov-

ščinah in za pubertetno dobo še toliko drugih privlačnih doživljajih — ali naj nudimo takemu otroku še več in izključno strahotne novosti časa, v katerem živimo? Res, življenje in svet sta realna in kdor ne hodi vstrice, bo zaostal — toda s tem se ni rečeno, da moramo otroku, ki že itak živi v razdraženi miselnosti, vsiljevati samo dogodkov, ki se gode okoli nas in ki se stopnjujejo njegovo rado-vednost. V otroku moramo širiti v prvi vrsti njegovo duševno obzorje v smeri srčne kulture!

V »Učiteljskem tovarišu« pa se je oglasil nekdo, ki hoče, da zrušimo v nič, kar si šele gradimo — »Naš rodo, otroku pa dajmo časnik, ki mu bo za kratek čas in ki bo nekak vez med mladino in modernim tempom življenja.

Vse prav! Ampak isti pisec pravi o vplivu slovnice na mladino: povest je v zabavo, v pouk pa malo ali pa nič!... Čujte, čujte, kako se to lepo sliši! Torej, če so naši veliki možje skrbeli s slovnico samo za zabavo, potem moramo postaviti spomenike še vsem klovnom, ki so kdaj hodili tod okoli — kako bo lepo!

Isti pisec piše dalje v pozornost vzbujajočih stavkih — zelo nedosledno, da morajo namreč voditelji naroda nuditi ljudstvu zabavnih snovi! — in neuko človeštvo(!) piše

V prvem razredu osnovne šole sem napravil svojo prvo »slikanico«. O prav dobro se še spominjam, poklonil sem jo učitelju Simonu. Zgodba o počasnem »ekovskem vajencu« je bila to, v osmih slikah. Na glavi je nesel slaščice v prodajalno, med potoma pa so mu ptice vse slaščice pojedle.

Ko je govoril o svoji mladosti, je Deržaj kar zažarel.

V tretjem razredu osnovne šole mi je prišel v roke razpis nagrad Monakovske dopisne šole. Nekaj risb je bilo treba prerasiti. Prerisal sem jih dobro, tako, da sem za nagrado užival vse leto brezplačno vse ugodnosti te šole.

Tako sem se pečal vedno bolj intenzivno s slikarstvom.

Kasneje sem se vpisal v »Pobudo« in sem pri prof. Šubicu lepo napredoval, ni čudno, da me je hrepenenje zaneslo od tod še na zagrebško akademijo. Zaradi svoje nemirne krvi in slabih gmotnih razmer pa — žal — nisem vzdržal dolgo na akademiji.

Obmolnil je in je gledal za dimom cigarete, ki se je počasi vil pod strop. Rahla senca je obšla njegov obraz.

V kavarni je bilo le malo ljudi. Le pri mizah ob oknih so sedeli redki gostje. V ložah so natakali že vžigali luči, okna pa so še enkrat zagorela v večernem soncu.

Ko se je zazrl Deržaj v to zlató večera, se mu je obraz zjasnil.

»Čisto pomladanske dneve že imamo!«

»Vi ljubite naravo, morali bi biti prav za prav pokrajinar.«

»Saj to tudi sem,« je rekel Deržaj. Dozdaj sem razstavil samo eno pokrajinsko sliko — Triglavsko bajko — na slikarski razstavi največjemu. Upam pa, da mi bo še letos dana prilika pokazati prav lepo število pokrajin na svoji osebni razstavi v Jakopiče-

valje, bo prešlo iz sfere tope prirodnosti v sfero umne prosvete! Zanimivo in res zabavno je to! Iz sfere nastane beseda stratosfera — blagor mu, kdor je že dosegel stratosfero prosvete!

Človek naj se torej povsem loči od »tope« prirodnosti in naj poleti v sfero umne prosvete, naj se izogiblje vsakega slovstva in ga nadomesti že mladini raje z najnovejšimi iznajdbami n. pr. o ubijanju človeštva itd. Izključno v tem duhu naj bi se torej vzgajala naša mladina in to potom časnika, ki bo nadomeščal puhle, nepoučne spise...

Obžalujem, da pisec doslej še ni našel v nobenem mladinskem delu kaj poučnega, torej nič koristnega, mladini primerne. Kaj bi torej s takimi knjigami, zažgimo jih — na knjižne police pa naložimo časnike, ki poročajo o najnovejših izumih, od katerih jih je itak 90% namenjenih ubijanju človeštva.

Umevno je, da ne smemo hoditi z zaprtimi očmi, ne smemo pa tudi biti enostranski in zapirati duri mladim srcem, ki si žele ne samo zabave, ampak tudi lepote.

Ne oporekam! Naše čitanke so pomankljive, ponekod že deseterkrat premete — ali pa naj zato pretrgamo nit še »Našemu rodu«, ki se je že tako priljubil mladini? Namesto da bi ga podpirali in skušali z nasveti izpo-

polniti, naj se podamo na čisto novo neizhorojeno pot in skušamo vpeljati na šole enostranski časnik, ki bo nudil mladini samo novotarije in bi brez vsakega globljega čustva šel mimo odprtih src otrok? Ne! Kar smo zidali, ne smemo podreti — če kaj manjka, bomo dozidali!

Šolski časnik pa, ki bi prinašal izključno članke sodobnih novotarij in zatiral mladinsko slovstvo, ki edino vžiga v srcih mladine luč lepote in srčne kulture — tak časnik je nesprejemljiv, ker bi bil enostranski in pomankljiv!

Pač pa bi bilo dobro, da »Naš rodo« usmeri nekaj čtiva tudi v smer sodobnih tehničnih in poučnih problemov, da se tako izpopolni vrzel. Naloga bodočih zborovanj sreskih učiteljskih društev bo tudi ta, da učiteljstvo razpravlja o šolskem listu, ki naj s pisano besedo pomaga vzgajati in voditi našo mladino.

Izboljšajmo to, kar že imamo in ne zagajmo zelene veje, na katero smo sedli!

NB. Članek je bil napisan pred izdajo »Mlade Jugoslavije«, pa smo ga odložili po sklepu odbora za šolski časopis in odbora Mladinske matice do izdaje novega lista z namenom, da se razvije debata, ko je članstvu dana možnost presoje. Po možnosti bomo objavili še par zadržanih člankov.

Adam Milkovič

Šolstvo in prosveta v dravski banovini

(Nadaljevanje.)

Prosvetno-gospodarska društva in ustanove.

Vkljub težkim gospodarskim prilikam ni prosvetno gibanje v dravski banovini maza-dovalo, temveč celo napredovalo, kar dokazuje naslednji seznam prireditve, ki so bile vezane na dovoljenje oblastev.

V letu 1932. je bilo:	V prvi polo- vici 1933.
dramatskih prireditvev	2817, 1570
glasbenih prireditvev	240, 125
športnih prireditvev	179, 45
izrednih kult. filmov	152, 113
predavanj	171, 140
akademij	157, 96
Skupaj prireditvev	3716, 2089

V tem seznamu niso vštete prireditve ustanov, ki imajo stalen repertoar, kakor stalna gledališča, glasbene šole, prireditve šol itd.

Število vseh društev in ustanov ter njihovo stanje nam kaže naslednja statistika društev:

Število društev	2417
Število društev in odsekov, ki de- lujejo samostojno	5626
Ta društva imajo:	
rednih društvenih članov	185.233
ustanovnih članov	5.410
podpornih članov	7.967
aktivno sodelujočih članov	22.091
častnih članov	1.087
zauznih članov in poročevalcev	1.982
Skupaj	223.770

Društva posedujejo knjig 288.634 v vrednosti 3.859.485 Din

Imovina društev je:	
društvenih domov 480 v vred-	
nosti	35.542.912 Din
vrednost društvenega inven-	
tarija	27.804.377 ..
vrednost drugih nepremičnin	
in predmetov	7.437.983 ..
društva posedujejo v goto-	
vini	4.932.047 ..
društva posedujejo v raznih	
fondih	3.273.615 ..
Skupna imovina društev	82.850.419 Din

Društva so dobila v letu 1932. podpor:	
od banske uprave	483.826 Din
od občin	545.530 ..
od drugod	749.869 ..
Skupaj	1.779.225 Din

Društva so imela predavanj 5903 Ne deluje društev 104 Vsakoletno poročilo predlaga 1742 društev, vsakoletno poročilo ne predlaga 675.

Šolski in ljudski radio.

Lastnih radio aparatov ima šol	83
zasebne aparate uporablja šol	183
lastne aparate daje učiteljstvo na raz- pologo šolam	266
Skupaj posluša šolske radio-oddaje	332

To je komaj ena tretjina vseh šol. Ker je šolski radio izredna kulturna in izobraževalna ustanova in ker se ob nedeljah na šolah poslušajo tudi kmetijska predavanja, ki jih prireja kmetijski oddelek kraljevske banske uprave za ljudstvo na deželi, se izdeluje načrt, po katerem naj bi si vsaka šola nabavila radio aparat.

Knjižnice.

Vseh knjižnic v dravski banovini je 2193, ki imajo 838.830 knjig. Od teh je bilo v lanskem letu kupljenih 51.425. Darovanih 17.640. Neposrednih čitateljev so vse knjižnice imele 684.534. V tem seznamu ni všteta licealna knjižnica v Ljubljani, ki poseduje nad 200.000 knjig. V tem seznamu tudi niso vštete društvene knjižnice, ki posojujejo knjige samo svojim članom.

Ta statistika nam dokazuje, da se naše ljudstvo pridno poslužuje knjižnic in da je smatrati knjižnice kot izredno vzgojno in izobraževalno sredstvo.

Gledališča.

Važno kulturno delo v mestih vrše stalna narodna gledališča. Teh je sedem, in sicer eno operno, 1 dramsko in pet mešanih. V lanskem letu je predstav tih gledališč obiskalo skupaj 187.124 oseb. Prirejenih je bilo 125 opernih del in 20 baletnih prireditvev. Dramskih del je bilo: 57 klasičnih in 225 drugih. Predstav pa je bilo 14 humanitarnih in 687 občin.

(Dalje prihodnjič)

Albert Širok:

Razgovor z E. Deržajem

Ne tak pa res ni Deržaj kot je večina naših slikarjev. V gostilni ga ne vidiš in kadar se prikaže v kavarno, je ves ožgan v obraz od višinskega solnca in vetra. Deržaj rad smuča, rad pleza po grebenih gor; ljubi sneg in solnce, planine in nevarnost.

Krepak, slók fant je, glasán in samozavesten. Ob njem si lahko kar tih, saj govori za vso družbo sam.

Sešla sva se v kavarni. Ko sem mu čestital, da je uspel pri nagradnem tekmovanju, se je veselo zasmejal:

»Misliš sem že, da sem pogorel! To dolgo čakanje je bilo zame prava muka. Sicer pa mislim, da sem nagrado pošteno zaslužil, potrudil sem se kot malokdaj.«

»Vaše slike otrokom zelo ugajajo, istočasno ko odklanjajo dela priznanih slikarjev, segajo z veseljem po vaših knjigah. Prva slikanica je docela pošla in od druge imamo le še malo izvodov. Ali bi mi znali pojasniti tajnost tega uspeha?«

Deržaj je izpil še zadnji požirek kave in si je zapalil cigareto.

»Bil sem učitelj, živel sem mnogo z otroki. Poznam otrokovo dušo in otrokov svet.«

In pripovedoval je z ognjem, kako si je pomagaj v šoli z risanjem. Tabla je bila pri vseh predmetih bolj porisana kot popisana. »In kdaj ste se začeli pečati z risanjem?«

Deržaj se je nasmehnil.

»Komaj sem shodil, že sem najrajši segal po svinčniku, po kredi in olini. Za svoje »umetnine« po podu in po stenah sem dobil seveda s šibo svoj prvi honorar.